

تأثیر فرهنگی معماری ایران در چین

نمونه‌هایی از هنر معماری اویغوری

حزری قدیر و خالق داوود
مترجم: نادره بدیعی

۱۳۹۷

سرشناسه: قدیر، جوری
عنوان و نام پدیدآور: تأثیر فرهنگی معماری ایران در چین: نمونه‌هایی از هنر معماری اویغوری/نویسندگان: جوری قدیر و خالق داوود؛
مترجم: نادره بدیعی.

مشخصات نشر: تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: بیست‌وشش، ۱۰۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۲۱-۸۲۶-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: اویغورها -- چین -- سین‌کیانگ اویغور

موضوع: معماری ایرانی -- تأثیر

موضوع: اویغورها -- تمدن

موضوع: معماری اسلامی -- چین

موضوع: ایران -- روابط فرهنگی -- چین

موضوع: چین -- روابط فرهنگی -- ایران

شناسه افزوده: داوود، خالق

شناسه افزوده: بدیعی، نادره، ۱۳۲۹- ، مترجم.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ق/۷۳۱ DS

رده‌بندی دیویی: ۹۵۱/۰۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۵۲۴۱۷

تأثیر فرهنگی معماری ایران در چین

نمونه‌هایی از هنر معماری اویغوری

نویسندگان: جوری قدیر و خالق داوود

مترجم: نادره بدیعی

چاپ نخست: ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

ترجمه و آ‌ده‌سازی: انتشارات علمی و فرهنگی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر علمی و فرهنگی کتیبه

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات علمی و فرهنگی

اداره مرکزی و مرکز پخش: خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، چهارراه تقاطع جهان کودک، کوچه کمان، پلاک ۲۵؛
کدپستی: ۱۵۱۸۷۳۶۳۱۳؛ صندوق پستی: ۹۶۴۷-۱۵۸۷۵؛ تلفن اداره مرکزی: ۸۸۷۷۴۵۶۹-۷؛ فکس: ۸۸۷۷۴۵۷۲

تلفن مرکز پخش: ۲۹-۸۸۶۶۵۷۲۸؛ تلفکس: ۴۵-۸۸۶۷۷۵۴۴

آدرس اینترنتی: www.elmifarhangi.ir info@elmifarhangi.ir

وبسایت فروش آنلاین: www.farhangishop.com

فروشگاه مرکزی (پرندۀ آبی): خیابان نلسون ماندلا (افریقا)، بین بلوار گلشهر و ناهید، کوچه گلفام، پلاک ۷۲؛

تلفن: ۳-۲۲۰۲۴۱۴۰

فروشگاه یک: خیابان انقلاب، روبه‌روی در اصلی دانشگاه تهران؛ تلفن: ۱۶-۶۶۹۶۳۸۱۵ و ۷۸۶-۶۶۴۰۰

فروشگاه دو: میدان هفت‌تیر، خیابان کریمخان زند، بین قائم مقام فراهانی و خردمند، پلاک ۱۳؛ تلفن: ۷-۸۸۳۴۳۸۰۶

فروشگاه سه: خیابان کارگر شمالی، روبه‌روی پارک لاله، نش کوچه ستاره، نمایشگاه و فروشگاه محصولات فرهنگی

سازمان تأمین اجتماعی، پلاک ۱

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم	هفت
مقدمه	بیست و یک
یادداشت نویسندگان	بیست و پنج
نقش‌مایه‌های ایرانی در هنر معماری اریغوری	۱
دروازه‌ها، مناره‌ها، گنبدها	۳
حیاط پیش‌ایوان (طاق‌نما)، ایوان، هشتی، دالان، روان‌چینی، مدگی لبه بام‌ها، سقف و پوشش داخلی سقف‌ها	۱۶
درها، دریچه‌ها، پنجره‌ها	۴۵
دیوارها، طاقچه‌ها، بخاری‌های دیواری و محراب	۵۶
سقف‌ها	۷۱
خشت و کاشی	۸۳
شیوه هنر معماری سنتی در ساختمان‌های جدید اویغوری	۹۴

مقدمه

آرایه‌های معماری اویغوری دارای تاریخی طولانی هستند و قدمتشان به «عصر سنگ» می‌رسد. این طرح‌ها با چند خط منحنی و قوس‌های ساده که برای نمایاندن قله‌ها و کوه‌ها به کار رفته و نشان‌دهنده احترام مردمان به طبیعت بود، شروع شد (و دنباله طرح‌های کلی از خورشید، ماه و ستارگان هستند). این طرح‌ها نیز با طرح‌های هندسی، نقش‌های کنده‌کاری‌شده و نقش برجسته‌ها، تزئینات داخلی بناها جایگزین شدند. تثبیت داخلی خانه‌ها یکی از سه شاخه اصلی هنر اویغوری به شمار می‌آمد و آن دودگر، تاشو، یواری و پیکرتراشی است. نمونه‌های بسیار زیبایی در غار هزاربودا در «دون خون» و در غار هزاربودای قزل در «بای چنگ»، و در غار هزاربودای کومترا، در غار سیم‌سیم قزلماز در «کوپا» و غار بن‌سبیک در تورپان، غار تویوق در شان‌شان می‌توان دید.^۱

گسترش اسلام دیدگاهی نو در معماری اویغوری پدید آورد. طرح‌ها و آرایگی‌های دل‌پسندانه و مطبوع در مغاره‌ها، گنبدها، دروازه‌ها، سنگ‌های سردرها، طاقچه‌ها، بخاری‌های دیواری، دالان‌ها، محراب و ستون‌ها اجرا و پدیدار شده این نقش‌مایه‌ها همچنین در قالی‌ها، پوشش بادامی [خاص اویغور]، سقف تکیه‌ها، کلاه‌خودها، سپرها، زین و یراق اسب‌ها و رکاب‌ها و میله‌های جلوی گاری‌ها و ارابه‌ها نیز دیده می‌شدند که تمامی این‌ها مختص فرسایش تزئینی اویغوری گردیده، که خود بخشی از گنجینه و اندوخته هنری و فرهنگی چین و جهان را تشکیل می‌دهد. بهترین نمونه‌ها از این قرارند: آرامگاه سلطان صدوق بغراخان؛ آرامگاه‌های دانشور و محمود کاشغری؛ آرامگاه یوسف خاص - حاجب؛ مسجد عیدگاه؛ آرامگاه خواجه آفاق کاشغر؛ و مزار چهل روحانی در یارکند (ساجه)؛ و نمونه‌های حیاط‌ها و خانه‌ها که این آلبوم دربرگیرنده

۱. غارهایی را که ناشر کتاب نام می‌برد همه متعلق به مانویان است که در سده بیستم میلادی کشف شدند و بزرگ‌ترین کشف باستان‌شناسی چین لقب گرفتند. این‌ها دست‌کنده‌ها یا مغاره‌هایی هستند که مغان مانوی در این مانسگاه‌ها یا مانستان‌ها به نیایش و اعتکاف می‌پرداختند.

تصاویر بسیاری از این‌هاست.

ویژگی هنر آرایگی و تزیینی معماری اویغوری عبارت است از:

۱. نقاشی‌های تمام‌رنگی، چشم‌اندازهای زیبای گل‌ها و گل‌دان‌ها، نقاشی‌های درهای اتاق‌های پذیرایی، طاقچه‌ها، خرک‌ها، سراپخانه‌ها، تیرهای چوبی، هشتی‌ها و دالان‌ها، سقف‌ها و پوشش‌های داخلی آن‌ها یا پیرامون محراب‌ها و رنگ‌های روشن در تضادی تند ولی در عین حال در هماهنگی کامل.

۲. طرح‌های کنده‌کاری‌شده رنگین، نقاشی‌هایی که روی گچ‌بری‌ها و چوب‌ها به کار رفته است، دارای گچ‌بری‌های سفید و صیقلی‌اند و رنگ‌های تند و زنده و یکپارچه دارند. از این رو، کار با آن بسیار آسان است و از زمان‌های دور در ساختمان‌های شهری به کار رفته‌اند. وانگ یانده^۱، جهانگرد مشهور، با ملیت خان^۲ که در میانه سال‌های ۹۸۱-۹۸۳ از تورفان^۳ دیدن کرده است در کتابش، مسافرت به گائوشان، گفته است: «پایتخت سرزمین آتش است. به بارز وحشتناکی گرم است. در درازنای سال نه باران می‌بارد نه برف، اتاق‌ها گچ‌بری‌شده‌اند و شهر به داشتن ساختمان‌های کلاه‌فرهنگی، بهارخواب‌ها، گل‌ها و درخت‌ها به خود می‌بالد». طرح‌های بسیار بزرگ‌شده زیبایی در مساجد، آرامگاه‌ها، گنبد‌ها، مناره‌ها و دیوارها به چشم می‌خورند. طرح‌ها صورت‌های گوناگون دارند؛ بعضی‌ها دوسویه و بعضی چهارسویه، بعضی گرد و برخی چهارگوش سه‌گوش و بعضی لوزی‌شکل هستند. این طرح‌ها و نقش‌ها که در کمال هماهنگی قرار داده شده‌اند ساختمان را زنده جلوه می‌دهند.

۳. موزائیک آجری و آجرکوبی کنده‌کاری‌شده. نرده‌ها و پله‌های خانه‌های اویغوری اغلب با کاشی‌های معرق به شکل‌های سه‌گوشه یا لبه‌های روی هم‌افتاده به هم پیوسته و شش‌گوشه آراسته شده‌اند، قاب‌های درها، مناره‌ها گنبد‌ها، دیوارها و صفت‌بندی سه‌آجره، کنده‌کاری‌شده و با طرح‌ها و نقش‌های هندسی چیده‌شده آراسته شده‌اند.

این آرایه‌ها در معماری اویغوری بسیار مهم‌اند؛ بر آجری دیگر عبارت است از به‌کارگیری آجرهای با طرح‌های قالب‌ریزی‌شده که جلوه گچ‌بری‌ها را نقش برجسته‌ها را به دست می‌دهد و دوام بیشتری نیز دارد.

۴. آجرهای لعابدار به رنگ سبز و آبی عموماً به کار برده می‌شوند، همچنین آجرها و کاشی‌ها به رنگ‌های دیگری چون بنفش، صورتی و سفید با آرایه‌های برجسته‌کاری‌شده نیز به کار برده می‌شوند. رنگ‌های نازدودنی و محوناشدنی کاشی‌ها بر اثر آتش کوره‌ها به دست می‌آید. این

1. wang yande

۲. آماج از ملیت خان، یا با تلفظ چینی هان، ملیت اصلی و زردپوست چین است.

۳. تورفان

کاشی‌ها در نور خورشید می‌درخشند و به این ساختمان‌ها ظاهر و حالتی باشکوه می‌دهند. هنر معماری تزئینی اویغوری بسیار وابسته به زندگی عرف و عادت مردم است. مردمان اویغور به باغداری و باغ‌آرایی بسیار علاقه‌مندند. آن‌ها انگور و انواع گل‌ها را در حیاط‌هایشان می‌کارند. این رسم بازتاب کاملی در هنر معماری تزئینی دارد. ساقه‌های پیچان درخت انگور، برگ‌ها، گل‌ها، غنچه‌ها، گلبرگ‌ها، میوه‌ها و به‌ویژه بادام، زردآلو، انار و انگور و نیز ظرف آب، کتری مفرغی، چینی‌ها و گلدان، نقش‌مایه‌های مردم‌پسند هستند. اشیاء اغراق‌آمیز هنرمندانه چنان با هوشمندی در بناها جا گرفته‌اند که با یکدیگر کاملاً مرتبط هستند و یک تمامیت یکپارچه را شکل می‌دهند. همه این صورت‌های هنری و شکل‌ها در نمونه‌های هنر معماری اویغوری به طور کامل ارائه شده‌اند.

این کتاب پیشرفت معماری اویغوری و هنر معماری تزئینی را به خواننده نشان می‌دهد.

www.ketab.ir